ਮੰਜੂਨਾਥ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ

ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ

(2011 ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 866)

06 ਨਵੰਬਰ, 2023

[ਅਭੈ ਐਸ. ਓਕਾ ਅਤੇ ਸੰਜੇ ਕਰੋਲ*, ਜੇ.ਜੇ.]

ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੁੱਦਾ:

ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੇਤਰ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤੀ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੱਕ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ-ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਸਬੂਤ - ਮਰਨ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ - ਅੱਖ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤੀ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ - ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ:

ਆਯੋਜਿਤ: ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਘੋਸ਼ਣਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਠੋਸ ਟੁਕੜਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮੌਜੂਦਾ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ

ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ (PW19) ਨੇ ਉਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਉਤਾਰਿਆ - ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ, ਜਿਸ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਘਟਾਇਆ, ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਘੋਸ਼ਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ - ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਬੂਤ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ - ਇੱਕ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਥਨ ਟਿਊਸ਼ਨ, ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਕਲਪਨਾ ਦਾ ਉਤਪਾਦ ਨਾ ਹੋਵੇ - ਪਰ ਇਹ ਡਾਕਟਰ, ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਮੌਤ ਦੇ ਐਲਾਨ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਉਸਦੇ ਨੇੜੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਮੌਜੂਦ ਸਨ - ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਸਮਾਨ ਉਤਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹਾਲਾਤੀ ਸਬੂਤ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ - ਕੋਈ ਵੀ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ- ਪੀਡਬਲਿਊਜ਼ 2, 3, 15, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ - ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਇੱਕ ਸੰਭਾਵੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ; ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਠੋਸ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਵਿੱਚ ਦਖ਼ਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ - ਇਪਗਨਡ ਜੱਜਮੈਂਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ - ਬਰੀ ਕਰਨਾ ਬਹਾਲ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧੀਨ 304 ਭਾਗ II ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ 4 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਰਜ਼ੀ 2010 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਤੋਂ ਛੋਟ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਚੁੱਕੇ ਹਨ - ਹਰ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਜੁਰਮਾਨਾ, ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ - ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਂਡ ਡਿਸਚਾਰਜ - ਪੀਨਲ ਕੋਡ , 1860 – ss.143, 144, 146, 147, 148, 304 ਭਾਗ II, 324, 326, 447, 504 ਅਤੇ 506 r/w s.149. [ਪਾਰਾ 11.10, 20, 29.1-29.3, 30, 31]

ਸਬੂਤ - ਅੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤ:

ਆਯੋਜਿਤ: ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ "ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸੇਮੰਦ" ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਉਸ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦੀ ਹੈ - ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਇਕੱਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ - ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਭਰੋਸੇਮੰਦ, ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ - ਗਵਾਹੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਦਾਰਥਕ ਤੱਥਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਦੋਸ਼ੀ ਕਿੱਥੇ ਲੇਟਣ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਆਦਿ - ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਗਵਾਹ, ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਹੋਣ, ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ - ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹੈ। - ਇੱਕ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਵਿੱਚ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਇੱਕ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਇਹ ਮੁਨਾਸਬ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਲਏ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ

ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਅਤੇ ਅਸੰਗਤਤਾਵਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਉਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। [ਪਾਰਾ 12, 21.8, 21.12, 22]

ਸਬੂਤ - ਮਰਨ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ - ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿਧਾਂਤ - ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।
ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 - ਐੱਸ. 27:

ਆਯੋਜਿਤ: ਕੀਤੀ ਗਈ ਖੋਜ, s.27 ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਤੱਥ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਖੋਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇਹ ਖੋਜਾਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜਨਤਕ ਸਥਾਨਾਂ ਤੋਂ ਸਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਜਿੱਥੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ - ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਹ ਪਹੁੰਚ ਸਹੀ ਹੈ। [ਪਾਰਾ 26, 27]

ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ, 1973 – s.378:

ਆਯੋਜਿਤ: ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੂਰੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸ਼ਾਮਲ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ - ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਇੱਕ ਬਰੀ ਹੋਣ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ - ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। [ਪਰਾ 32]

> *ਲਕਸ਼ਮਣ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ* **(2002) 6 SCC 710 – ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।** *ਸ਼ਰਦ ਬਿਰਧੀਚੰਦ ਸਾਰਦਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ* **(1984) 4 SCC 116: [1985] 1 ਐਸਸੀਆਰ 88 - 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ.**
>
> *ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਬੰਬਈ ਸਟੇਟ* **ਏਆਈਆਰ 1958 ਐਸਸੀ 22: 1[958] SCR 552;** *ਸੁਰੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਜਨਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ* **(2017) 16 SCC 466: [2017] 13 SCR 1;** *ਜੈਅੰਮਾ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ* **(2021) 6 SCC 213;** *ਮਦਨ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ* **(2019) 13 SCC 464: [2018] 4 SCR 1003;** *ਰਾਮ ਬਿਹਾਰੀ ਯਾਦਵ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ* **(1998) 4 SCC 517: [1998] 2 ਐਸਸੀਆਰ 1097;** *ਪਨੀਰਸੇਲਵਮ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦੇ ਟੀ.ਐਨ* **(2008) 17 SCC 190: [2008] 8 ਐਸਸੀਆਰ 962;** *ਪਾਨੀਬੇਨ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ* **(1992) 2 SCC 474: [1992] 2 ਐਸਸੀਆਰ 197;** *ਕੇ. ਰਾਮਚੰਦਰ ਰੈਡੀ ਬਨਾਮ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ* **(1976) 3 SCC 618: [1976] ਸਪਲਾਈ. SCR**

542; *ਸ਼ਮਾ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ* (2017) 11 SCC 535: [2016] 11 SCR 857; *ਉੱਤਮ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ* (2022) 8 SCC 576; *ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅੰ. ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ* (2008) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ

265: [2008] 2 ਐਸਸੀਆਰ 959; *ਸੁਰੇਂਦਰ ਬੰਗਾਲੀ @ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੂਟੇਲੇ ਬਨਾਮ ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ* 2010 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1078; *ਅਮੋਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਐਮ. ਪੀ* (2008) 5 SCC 468: [2008] 8 ਐਸਸੀਆਰ 956; *ਲਖਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਐਮ. ਪੀ* (2010) 8 SCC 514: [2010] 9 ਐਸਸੀਆਰ 705; *ਜਗਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ* (ਦਿੱਲੀ ਦਾ NCT) (2019) 8 SCC 779: [2019] 11 SCR 1137; *ਰਾਜਾਰਾਮ ਵੀ. ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ* 2022 SCC ਔਨਲਾਈਨ SC 1733; *ਸੁਰਜਦੇਓ ਓਝਾ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ* 1980 Supp SCC 769; *ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਮੂਰਤੀ ਲਕਸ਼ਮੀਪਤੀ ਨਾਇਡੂ* 1980 Supp SCC 455; *ਗੋਵਿੰਦ ਨਰਾਇਣ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ* 1993 Supp (3) SCC 343; *ਕੰਸ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ* (2000) 5 SCC 207: [2000] 3 ਐਸਸੀਆਰ 662; *ਸੁਧਾਕਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ* (2000) 6 SCC 671: [2000] 1 ਸਪਲ. SCR 507; *ਇਰਫਾਨ@ਨਾਕਾ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ.* 2023 SCC ਔਨਲਾਈਨ SC 1060; *ਅਨਿਲ ਫੁਕਨ ਬਨਾਮ ਅਸਾਮ ਰਾਜ* (1993) 3 SCC 282: [1993] 2 ਐਸਸੀਆਰ 389; *ਕਮਲ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਦਾ NCT)* 2023 SCC ਔਨਲਾਈਨ ਐਸਸੀ 933; *ਗਾਰਗੀ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ* (2019) 9 SCC 738: [2019] 13 SCR 1; *ਇੰਦਰਜੀਤ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਰਾਜ* 2023 SCC ਔਨਲਾਈਨ SC 201; *ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਿਸ਼ਾਦ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ* 2023 SCC ਔਨਲਾਈਨ SC 666; *ਰਾਏ ਸੰਦੀਪ*

@ ਦੀਪੂ ਉਰਫ ਦੀਪੂ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਐਨਸੀਟੀ); (2012) 8 SCC 21: [2012] 6 ਐਸਸੀਆਰ 1153; *ਗਣੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ* (2020) 10 SCC 573: [2020] 8 SCR 768; *ਨਰੇਸ਼ @ ਨਹਿਰੂ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ* 2023 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰ.1786; *ਮੁਹੰਮਦ. ਇਨਾਇਤੁੱਲਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ* (1976) 1 SCC 828: [1976] 1 ਐਸਸੀਆਰ 715; *ਜੈਕਾਮ ਖਾਨ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ* (2021) 13 SCC 716; *ਨਿਖਿਲ ਚੰਦਰ ਮੰਡਲ ਬਨਾਮ ਡਬਲਯੂ.ਬੀ.* (2023) 6 SCC 605; *ਤੁਲਸੀਰਾਮ ਕਾਨੂ ਬਨਾਮ ਰਾਜ* ਏਆਈਆਰ 1954 ਐਸਸੀ 1; *ਘੁਰੇ ਲਾਲ*

ਬਨਾਮ ਯੂ. ਪੀ. **(2008) 10 SCC 450: [2008] 11 SCR 499 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ.**

ਪਾਕਾਲਾ ਨਾਰਾਇਣ ਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ **ਏਆਈਆਰ 1939 ਪੀਸੀ 47;** *ਪੁਲੁਕੁਰੀ ਕੋਟਾਯਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜਾ ਸਮਰਾਟ* **1946 SCC ਔਨਲਾਈਨ ਪੀਸੀ 47;** *ਸ਼ਿਓ ਸਵਰੂਪ ਬਨਾਮ ਰਾਜਾ ਸਮਰਾਟ* **ਏਆਈਆਰ 1934 ਪੀਸੀ 227(2) - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।**

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ : 2011 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 866।

2004 ਦੇ CRLA ਨੰ.1795 ਵਿੱਚ ਬੈਂਗਲੁਰੂ ਵਿਖੇ ਕਰਨਾਟਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 21.09.2010 ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਅਮਿਤ ਸਿੱਬਲ, ਸ੍ਰ. ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬੀਨਾ ਮਾਧਵਨ, ਸ. ਉਦੈ ਕੁਮਾਰ ਸਾਗਰ, ਲਕਸ਼ੈ ਸੈਣੀ, ਨਰਾਇਣ ਕੁਮਾਰ ਰੇਲੰਗੀ, ਦਰਪਨ ਸਚਦੇਵਾ, ਵਿਨੈ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ, ਵਿਨਮਰਾ ਕੋਪਰੀਹਾ, ਅੰਸ਼ੁਲ ਐਲ, ਮਨੋਜ ਐਸ.ਐਨ., ਮੈਸਰਜ਼. ਵਕੀਲ ਐਸ ਨਿਟ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ, ਐਡਵ. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਵੀ.ਐਨ. ਰਘੁਪਤੀ, ਮਨੇਂਦਰ ਪਾਲ ਗੁਪਤਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ. ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ.

ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਸੰਜੇ ਕਰੋਲ, ਜੇ.

1. ਅਪੀਲਕਰਤਾ 1 (ਸੰਖਿਆ ਵਿੱਚ ਛੇ) ਨੇ ਇਹ ਅਪੀਲ 21 ਸਤੰਬਰ 2010 ਨੂੰ ਕਰਨਾਟਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਬੰਗਲੌਰ ਵਿਖੇ 2004 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1795 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਰੇ 29 ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ - ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ, ਫਾਸਟ ਟ੍ਰੈਕ ਕੋਰਟ-II, ਕੋਲਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ 25 ਸਤੰਬਰ, 2004 ਦੇ 1999 ਦੇ ਐੱਸ.ਸੀ. ਨੰ. 162 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਏ-1 ਤੋਂ ਏ-5 ਅਤੇ ਏ-7 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 143, 144, 146, 147, 148, 447, 324, 326, 504 ਅਤੇ 506 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ, 1860 ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ। 4 ਸਾਲ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ₹ 5000 ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਦਾ ਕਰੋ।

ਵਾਸਤਵਿਕ ਪ੍ਰਿਜ਼ਮ

2. ਏ ਹਨਮੰਤਲੀਆ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥ, ਬੇਲੋੜੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੇ

2.1 6 ਅਗਸਤ 1997 ਨੂੰ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਬਾਈਰੇਗੌੜਾ 2 ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਰਾ, ਟੀਵੀ ਨਰਾਇਣਸਵਾਮੀ (ਪੀਡਬਲਯੂ4), ਟੀਵੀ ਗੋਪਾਲਰੇਡੀ (ਪੀਡਬਲਯੂ 5), ਟੀਵੀ ਰਾਜਨਾ (ਪੀਡਬਲਯੂ 10) ਅਤੇ ਮਰੱਪਾ

(ਪੀਡਬਲਯੂ 2) ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਗਏ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਡੰਡਿਆਂ, ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਰਾਡਾਂ ਅਤੇ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰਾਂ ਵਰਗੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਆਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। PW2, PW4, PW5 ਅਤੇ PW10 ਭੱਜਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਜਦੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਉੱਤੇ A1, A2 ਅਤੇ A3 ਦੁਆਰਾ ਲੋਹੇ ਦੀ ਰਾਡ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਟੀਲ ਵਾਲੇ ਹਥਿਆਰ (ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ) ਨਾਲ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਡਾਕਟਰ ਲੋਗਾਨਾਇਕੀ (ਪੀਡਬਲਯੂ 1) ਦੁਆਰਾ ਸਿਡਲਘੱਟਾ ਜਨਰਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਡਾਕਟਰੀ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ। ਵੀ.ਐਮ. ਸੋਨੱਪਾ (PW19), ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਉਸਦਾ ਬਿਆਨ (ਸਾਬਕਾ P1) ਲਿਆ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਕਈ ਦੰਡ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨੰਬਰ 249/1997 ਮਿਤੀ 08.08.1997 ਵਜੋਂ FIR ਦਰਜ ਕੀਤੀ।

1 ਮੰਜੁਨਾਥ (ਸ/ਓ ਬਚਨਾ) ਏ-1; ਰਾਮੇਗੌੜਾ (ਸ/ਓ ਬਚਨਾ) ਏ-2; ਰਾਮੱਪਾ (ਸ/ਓ ਨਰਾਇਣੱਪਾ) ਏ-3; ਰਮੇਸ਼ (ਸ/ਓ ਚਿੱਕਾ ਵੈਂਕਟਾਰਯੱਪਾ) ਏ-4; ਮੰਜੁਨਾਥ (ਸ/ਓ ਰਾਮੱਪਾ) ਏ-5; ਦਯਾਵੱਪਾ (ਸ/ਓ ਨਰਾਇਣੱਪਾ) A-7.

2 ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮ੍ਰਿਤਕ

2.2 ਉਚਿਤ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਚਲਾਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਫਾਸਟ ਟ੍ਰੈਕ ਕੋਰਟ-2, ਕੋਲਾਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਚਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਧਾਰਾ 120ਬੀ, 143, 447, 302 ਦੇ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 149 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਨੰਬਰ 6 ਅਤੇ 8 ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਰੁਕ ਗਈ ਹੈ।

<u>ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਤੀਜੇ</u>

3. ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ 28 ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ; 24 ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਭੌਤਿਕ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ PW 4, ਗੋਪਾਲਾ ਰੈਂਡੀ (PW5), ਚੰਦਰਪਾ (PW15), T.V ਕ੍ਰਿਸ਼ਣੱਪਾ (PW17) ਅਤੇ T.S ਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਨ (PW13) ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

4. ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਿਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - (a) ਅੱਖ;

(ਬੀ) ਮਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ; (c) ਹਾਲਾਤ ਸੰਬੰਧੀ ਸਬੂਤ; (d) ਦੋਸ਼ੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ; ਅਤੇ (e) ਮਨੋਰਥ।

4.1 PW2, PW3 ਅਤੇ PW15 ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਹਨ ਅਤੇ PW2 ਅਤੇ PW15 ਨੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਿਊ 2 ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ

ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। PW3 ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਉਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ PW11 ਦੇ ਖੇਤਾਂ 'ਤੇ ਯੂਕੇਲਿਪਟਸ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। PW15 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਯੂਕੇਲਿਪਟਸ ਪਲਾਂਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਪਾਸੇ ਪਏ ਦੇਖਿਆ ਜਿੱਥੇ PW2, PW4 ਅਤੇ PW5 ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਪੀਡਬਲਿਊ 15 ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੋ ਕੇ ਬਾਗ ਵੱਲ ਵਧਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਬਿੰਦੂ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪੀਡਬਲਯੂ 3 ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ 11 - ਰਾਘਵ ਦੇ ਯੂਕੇਲਿਪਟਸ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਪੀਡਬਲਯੂ 15 ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

4.2 ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਬੂਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ PW19 ਨੂੰ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਦਰਜ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਗਵਾਹ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਸਟਾਫ਼ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ, ਅਰਥਾਤ ਨਟਰਾਜ ਜਿਸ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਨਾ ਤਾਂ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਬਿਆਨਕਰਤਾ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

4.3 ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ PW1 ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਕਿਸ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ- ਕੀ ਇਹ ਖੁਦ ਜ਼ਖਮੀ ਸੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਹ, PW1 ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਖਮੀ/ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਿਰ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟ ਕਾਰਨ ਉਹ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਵੇਰਵੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ.

4.4 ਹਾਲਾਤੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ PW2 ਨੇ 6 ਅਗਸਤ 1997 ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਭੀੜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਫਸਾਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜ਼ਖਮੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਯੂਕੇਲਿਪਟਸ ਦੇ ਪੱਤੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸੱਟਾਂ ਕਿਸ ਨੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ PWs 4,5,6 ਅਤੇ 7 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ "ਝੂਠ" ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

4.4.1 PW3 ਅਤੇ PW13 ਲਈ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਆਚਰਣ ਇੱਕ "ਆਮ ਸੂਝਵਾਨ ਆਦਮੀ" ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਬਕਾ ਨੇ ਪਿੰਡ ਜਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕਾਹਲੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਸਗੋਂ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਲਈ। ਇੱਕ

ਛੁਪਾਉਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ; ਅਤੇ ਚਿੱਠੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈਣ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚਦੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਬਾਕੀ ਭੱਜ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਸੁਣਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਵਿਜੇਪੁਰਾ ਵਿਖੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਇੱਕ ਸੂਝਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਵਿਵਹਾਰ ਮੰਨਿਆ, ਜੋ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਆਮ ਵਾਂਗ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ।

4.4.2 ਉਪਰੋਕਤ ਸਿੱਟਿਆਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਜਾਲ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵੱਲ "ਬੇਪਰਵਾਹ, ਸਹਿਜਤਾ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ" ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਠਹਿਰਾਇਆ।

4.5 ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਹਥਿਆਰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ - ਏ10, ਏ3, ਏ5, ਏ6 ਅਤੇ ਏ7 ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਕਲੱਬਾਂ; ਏ 1 ਅਤੇ ਏ 2 ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਲੋਹੇ ਦੀ ਰਾਡ ਅਤੇ ਏ 4 ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ, ਪਰ ਜ਼ਬਤ ਦੀ ਸੱਚਾਈ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਜਤਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕਲੱਬਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਪਹੁੰਚ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਾਡਾਂ ਵੀ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਜਿੱਥੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਲੱਬ (ਐਮ.ਓ. 3) 4 ਫੁੱਟ ਲੰਬਾਈ ਅਤੇ 3 ਇੰਚ, ਵਿਆਸ ਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਘਬਰਾਹਟ (ਆਂ), ਸੱਟਾਂ (ਆਂ), ਅਤੇ ਜਖਮ (ਆਂ) ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, PW1 ਦੇ ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸੱਟ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਕ ਵਸਤੂਆਂ ਜਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

4.6 ਇਰਾਦੇ 'ਤੇ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ 4 ਅਗਸਤ, 1997 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ PW4 ਅਤੇ A1, A2, A4, A7, A8, A9, A11 ਅਤੇ A12 ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਪਾਥਵੇਅ ਦੀ ਰੁਕਾਵਟ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇੱਕ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਪਰਾਧਕ ਸੀ। ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮਨੋਰਥ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਸੀ.

4.7 ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦੋ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੀ ਵੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇੱਕ; ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਵਾਪਰਨ ਦੇ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਦੋ ਬਾਰੇ; ਅੱਖੀ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।

4.8 ਅਜਿਹੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

5. ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਰਾਜ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ।

<u>ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਤੀਜੇ</u>

6. ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਤਸਦੀਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਫਿੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਟਨੈਸ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਉਸਦੇ ਘੋਸ਼ਣਾ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਰਾਜ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਜਿਸਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਰਨ ਵਾਲੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ A1-A7 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀ ਹੈ।

7. ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ:-
7.1 ਮਰਨ ਵਾਲੀ ਘੋਸ਼ਣਾ A1 ਤੋਂ A7 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੇਸ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ;

7.2 ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸੱਟਾਂ PW19 (ਐਸ. ਨਾਰਾਇਣਸਵਾਮੀ) ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ PW1 (ਡਾ. ਲੋਗਨਯਾਗੀ) ਨੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਠੀਕ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ।

7.3 ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਐਲਾਨ PW3, PW4, PW5 ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

7.4 ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਲੱਗੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਤੇ ਸਨ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਇਕੱਠਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ; ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਆਪਣੀ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਵਿੱਚ, ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 304 ਭਾਗ II, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਭਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। 5000/- ਹਰੇਕ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

8. ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸਾਰਣੀ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ: -

ਸ ਨਹੀਂ	ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਨਾਂ	ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ b y Tr i a l	ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ	ਸਜ਼ਾ ਸਨਮਾਨਿਤ

		ਅਦਾਲਤ		
1.	ਮੰਜੁਨਾਥ ਬਚਨਾ ਸ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਯੂ/ਐਸ 304 ਭਾਗ II, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ	4 ਸਾਲ RI ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ 5000/-
2.	ਰਾਮੇਗੌੜਾ ਬਚਨਾ ਸ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਯੂ/ਐਸ 304 ਭਾਗ II, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ	4 ਸਾਲ RI ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ 5000/-
3.	ਰਾਮੱਪਾ ਸ/ਓ ਨਰਾਇਣੱਪਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਯੂ/ਐਸ 304 ਭਾਗ II, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ	4 ਸਾਲ RI ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ 5000/-
4.	ਰਮੇਸ਼ S/o ਚੀਕਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਯੂ/ਐਸ 304 ਭਾਗ II, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ	4 ਸਾਲ RI ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ 5000/-

	ਵੈਂਕਟਾਰਯੱਪਾ			

5.	ਮੰਜੁਨਾਥ ਸ/ਓ ਰਾਮੱਪਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਯੂ/ਐਸ 304 ਭਾਗ II, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ	4 ਸਾਲ RI ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ 5000/-
6.	ਰਾਮਜਨੱਪਾ S/o ਮੁਨੀਸਵਾਮੱਪਾ (ਮ੍ਰਿਤ)	ਮਿਆਦ ਪੁੱਗ ਗਈ	-	
7.	ਦਿਵੱਪਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਯੂ/ਐਸ	4 ਸਾਲ RI ਅਤੇ

	ਸ/ਓ ਨਰਾਇਣੱਪਾ		304 ਭਾਗ II, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ	ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ 5000/-
8.	ਦਿਵੱਪਾ ਐੱਸ/ਓ C h i k k a M i n i s w a m a p p a (ਖਤਮ ਕੀਤਾ)	ਘਟਾਇਆ	-	
9.	ਵੇਣੁਗੋਪਾਲ S/o ਪਿੱਲੱਪਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	
10.	ਚੌੜਾ ਰੈਡੀ ਸ/ਓ ਨਰਾਇਣੱਪਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	
11.	ਜੈਚੰਦਰ S/o ਬਚੱਪਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	
12.	ਨਾਰਾਇਣ ਸਵਾਮੀ @ਬੀਮਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	

	ਮੁਨੇਗੌੜਾ ਦੇ ਐੱਸ			
13.	ਬਚੇਗੌੜਾ, S/o ਪਿੱਲੱਪਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	
14.	ਨਾਰਾਇਣ ਸਵਾਮੀ S/o ਪਿੱਲੱਪਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	
15.	ਕ੍ਰਿਸ਼ਨੱਪਾ ਗੁਟੱਪਾ ਨੂੰ ਐੱਸ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	
16.	ਗੌੜਾ ਵਿੱਚ ਵੈਂਕਟਾਰਯੱਪਾ ਦਾ ਨਾਂ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	
17.	ਅਸਵਥ S/o ਗੱਟੇਪਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	

18.	ਅਸਵਥੱਪਾ ਨੰਜੇਗੌੜਾ ਦੇ ਐੱਸ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	
19.	ਮੂਰਤੀ ਵੈਂਕਟੱਪਾ ਐੱਸ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	
20.	ਰਮੇਸ਼ S/o ਮੁਨੇ ਗੌੜਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	
21.	ਰਮੇਸ਼ S/o Byamma	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	
22.	ਨਾਗਰਾਜ ਸ/ਓ ਨਰਾਇਣੱਪਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	
23.	ਦਯੱਪਾ S/o ਪਿੱਲੱਪਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	
24.	ਨਾਰਾਇਣਸਵਾਮੀ S/o ਬਚੱਪਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	
25.	ਰਾਮੱਪਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	

	ਚੇਨਰਾਯੱਪਾ ਦੇ ਐੱਸ			
26.	ਮੰਜੁਨਾਥ ਨਾਰਾਇਣੱਪਾ ਦਾ ਨਾਂ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	
27.	ਸੋਨੇ ਗੌੜਾ ਚੇਨਰਾਯੱਪਾ ਦੇ ਐੱਸ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	
28.	ਮਹੇਸ਼ ਐੱਸ/ਓ ਜੈਚੰਦਰ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	
29.	ਲੋਕੇਸ਼ ਪੁੱਤਰ ਬਚਨਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ	

9. ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਨੋਟਿਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤੀ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਮਰਨ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

10. ਅਸਲ ਵਿੱਚ, PW19 ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਘੋਸ਼ਣਾ (ਐਕਸਟ. P1), ਇਸਤਗਾਸਾ ਕੇਸ ਦੀ ਮੁੱਖ ਨੀਂਹ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨਾ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

<u>ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿਧਾਂਤ</u>

11. ਸੈਕਸ਼ਨ 32 ਇੰਡੀਅਨ ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ, 18723 ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੰਧਤ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਜਾਂ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਬਿਆਨਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ ਲੱਭਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਮਰਨ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ। ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਐਲਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ: -

11.1 ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਹੈ *"ਕੋਈ ਵੀ ਝੂਠ ਬੋਲ ਕੇ ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ"* ਅਰਥਾਤ ਮਨੁੱਖ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਝੂਠ ਬੋਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ।

11.1.1 ਇਨ **ਲਕਸ਼ਮਣ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ4** ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੇਖਿਆ: -

"ਜਦੋਂ ਪਾਰਟੀ ਮੌਤ ਦੇ ਮੋੜ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਹਰ ਉਮੀਦ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਝੂਠ ਦੇ ਹਰ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਖਾਮੋਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਵਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਿਰਫ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਥਿਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਹੈ. ਮੌਤ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਇੰਨਾ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ।

11.2 ਕਿਸੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ "ਮਰਣ ਵਾਲੀ ਘੋਸ਼ਣਾ" ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਲਈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ IEA ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੇ/ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ "ਅਸਲ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਕੁਝ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਬੰਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ"।

11.3 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ **ਪਾਕਾਲਾ ਨਾਰਾਇਣ ਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ ५** "ਟ੍ਰਾਂਜੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਹਾਲਾਤ" ਵਾਕੰਸ਼ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਝਾਇਆ: -

"ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ: ਡਰ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਆਮ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਮੌਕੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਨਾ ਹੋਣ, ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਪਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵੱਲੋਂ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਵਜੋਂ, ਜਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲੋ ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਹੋਣਗੇ, ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਵਿਅਕਤੀ ਅਣਜਾਣ ਸੀ, ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ. ਅਜਿਹਾ ਬਿਆਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬੇਕਸੂਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। 'ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਹਾਲਾਤ' ਇੱਕ ਵਾਕੰਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਕੁਝ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ 'ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਸਬੂਤ' ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਵਰਤੋਂ ਜਿੰਨਾ ਵਿਆਪਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ 'ਰੇਸ ਗੇਸਟੇ' ਨਾਲੋਂ ਤੰਗ ਹੈ। ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਕੁਝ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਬੰਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਸਲ ਘਾਤਕ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਮਿਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ 'ਹਾਲਾਤਾਂ' ਉਸ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਣਾਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਘੋਸ਼ਣਾਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਆਖਰਕਾਰ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਬੂਤ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ '(ਘੋਸ਼ਣਾਕਰਤਾ) ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ'।

11.3.1 ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ **ਸ਼ਰਦ ਬਿਰਧੀਚੰਦ ਸਾਰਦਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ,6** ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿਧਾਂਤ ਸੈਕਸ਼ਨ 32 ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨੋਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ: -

ਪ੍ਰਤੀ ਐਸ. ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਫਜ਼ਲ ਅਲੀ ਜੇ.,-
"21. …

(1) ਸੈਕਸ਼ਨ 32 ਸੁਣਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਹੈ ਅਤੇ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਮੌਤ ਕਤਲ ਹੈ ਜਾਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਬਿਆਨ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਮੌਤ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਅਜੀਬ ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਚਰਿੱਤਰ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਚੌੜਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।

(2) ਨੇੜਤਾ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੱਟ-ਅਤੇ-ਸੁੱਕੇ ਫਾਰਮੂਲੇ ਤੱਕ ਘਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਸਟ੍ਰੈਟਜੈਕੇਟ ਵਿੱਚ ਸੀਮਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਦੂਰੀ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਜਾਂ ਵੱਖਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਜਿੱਥੇ ਮੌਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨਿਰੰਤਰ ਨਾਟਕ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰਕਪੂਰਨ ਸਿੱਟਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਤ ਸੀ, ਨਾਟਕ ਦੇ ਅੰਤ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਹਰੇਕ ਪੜਾਅ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜੈਵਿਕ ਸਮੁੱਚੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਦਰਭ ਤੋਂ ਤੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਤਤਕਾਲ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਿਆਨ ਵੀ ਮੌਤ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਜਿੱਥੇ ਮੌਤ ਵਿਆਹ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਦੂਰੀ 3-4 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬਿਆਨ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(3) ਧਾਰਾ 32 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਦਾ ਦੂਜਾ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਨਿਯਮ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਪਵਾਦ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਜਿਸਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਜਿਰਾਹ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਬੇਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਰ੍ਹਾ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸਹੁੰ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸਧਾਰਨ ਕਾਰਨ ਲਈ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਝੂਠਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਾਂ ਟਿਊਸ਼ਨ

(4) ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 32 ਇਕੱਲੇ ਕਤਲ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਬਲਕਿ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਜੋ ਕਤਲ ਦੇ

ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੋਣਗੀਆਂ।

(5) ਜਿੱਥੇ ਮੁੱਖ ਸਬੂਤ ਵਿਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੇ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਚਿੱਠੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਬਿਆਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਚਾਰ ਕੋਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ। . ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਦੂਰੀ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਨਹੀਂ ਬਣਾਵੇਗੀ। ”

11.4 ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਮਰਨ ਵਾਲੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ **ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਬੰਬਈ ਸਟੇਟ7**, **ਸੁਰੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਜਨਾ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ8** ਅਤੇ **ਜੈਅੰਮਾ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ9**.

11.5 ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। a ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਹੁਣ ਜਿਰਾਹ ਜਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

11.5.1 ਇਨ **ਮਦਨ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ**10, ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ **ਰਾਮ ਬਿਹਾਰੀ ਯਾਦਵ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ**11 ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ_ਮਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਜੇਕਰ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

11.5.2 ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੋਟ 'ਤੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ **ਪਨੀਰਸੇਲਵਮ ਬਨਾਮ ਟੀ.ਐਨ**12 ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ: -

“ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਘੋਸ਼ਣਾ ਬਹੁਤ ਭਾਰ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਕੋਲ ਜਿਰ੍ਹਾ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਹੁੰ ਦਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਹੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਪੈਦਾ ਕਰੇ।

11.5.3 ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਇੱਕ ਨੋਟ ਵੀ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਅਰਥਾਤ, ਇਸਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਬਾਰੇ ਸ਼ੰਕੇ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਇਸ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

11.5.3.1 ਇਨ **ਪਾਨੀਬੇਨ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ13** ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ-

"ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਚੌਕਸ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਬਿਆਨ ਜਾਂ ਤਾਂ ਟਿਊਸ਼ਨ, ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਜਾਂ ਕਲਪਨਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ।"

ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ **ਕੇ. ਰਾਮਚੰਦਰ ਰੈਡੀ ਬਨਾਮ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ14**

11.6 ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਤਸੱਲੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਸਮੇਂ, ਮ੍ਰਿਤਕ "ਮਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ" ਵਿੱਚ ਸੀ। ਵਿੱਚ **ਸ਼ਾਮਾ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ,15** ਮਨ ਦੀ ਇੱਕ ਫਿੱਟ ਅਵਸਥਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ, ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇੱਕ ਪੂਰਵ ਸ਼ਰਤ।

11.6.1 ਇਨ **ਉੱਤਮ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ16,** ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ, ਮਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਫਿੱਟ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।

11.6.2 ਮੌਤ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਸਮੇਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਿਮਾਗੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸੀ, ਅਜਿਹਾ ਬਿਆਨ ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਵੇਗਾ। **ਉੱਤਮ** (ਸੁਪਰਾ)।

11.6.3, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਲਕਸ਼ਮਣ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾਕਰਤਾ ਦੇ "ਮਨ ਦੀ ਫਿੱਟ ਸਥਿਤੀ" ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ, ਅਜਿਹੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰਨਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਣਾਵੇਗੀ। ਵਿਚ ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ **ਸੁਰੇਂਦਰ ਬੰਗਾਲੀ @ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੂਟੇਲੇ ਬਨਾਮ ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ 19।**

11.7 ਅਜਿਹੇ ਕਥਨਾਂ ਦੀ ਬਹੁਲਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਲਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤ **ਅਮੋਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਐਮ.ਪੀ20** ਸੀ:-

“13. ... ਇਹ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ ਦੀ ਬਹੁਲਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਭਾਰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਸਵੈਇੱਛੁਕ, ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਅਤੇ ਫਿੱਟ ਮਾਨਸਿਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ 'ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ [ਪਰ] ਬਿਆਨ ਪੂਰੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਕਸਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

... ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਸੰਗਤੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਸੰਗਤਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਕੀ ਉਹ ਸਮੱਗਰੀ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ [ਅਤੇ] ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਜਿਹੇ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

11.7.1 ਕਈ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ **ਲਖਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਐਮ.ਪੀ21** ਦੇਖਿਆ-

"21. .... ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਕਈ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸੰਗਤਤਾਵਾਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਵਰਗੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਸਦੀ ਸੱਚਾਈ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਸਥਿਤੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਇਸਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਘੋਸ਼ਣਾ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਹੈ।"

11.7.2 ਇਹ ਅਦਾਲਤ, ਇਨ **ਜਗਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨਸੀਟੀ ਦਿੱਲੀ)22,** ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈ: -

"32. ਅਸੀਂ ਸੋਚਾਂਗੇ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ 'ਤੇ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਵਿੱਚ, ਏ. ਸਮਰਸਾਲਟ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਰ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਅਦਾਲਤ ਸਮੁੱਚੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜੇ ਇਹ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਮੌਤ ਘੋਸ਼ਣਾ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸੱਚੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਸਵੈਇੱਛਤਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਟਿਊਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਂਪਟਿੰਗ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਜੋ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੌਤ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ, ਇਸ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰਨ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਜਾਂ ਅਯੋਗ, ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

11.8 ਇੱਕ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ, ਇੱਕ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਕੇਵਲ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਵਿੱਚ **ਜੈਅੰਮਾ** (ਸੁਪਰਾ), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

“...ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਮੌਤ ਦੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਦੇ ਇਕਾਂਤ ਟੁਕੜੇ ਵਜੋਂ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਜ਼ਾਜਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਮਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਤਰਜੀਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਲਈ ਵਾਧੂ ਤਾਕਤ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਵਿਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ **ਲਕਸ਼ਮਣ** (ਸੁਪਰਾ) ਇੱਕ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ **ਰਾਜਾਰਾਮ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ23**

11.9 ਮਰਨ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਸੰਖੇਪਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ **ਸੂਰਜਦੇਓ ਓਝਾ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ 24**.

11.9.1 ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ **ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਮੂਰਤੀ ਲਕਸ਼ਮੀਪਤੀ ਨਾਇਡੂ25** ਕਿ ਜੇ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਘੋਸ਼ਣਾ, ਸੰਖੇਪ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

11.9.2 ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ **ਲਕਸ਼ਮਣ** ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਕਿਹਾ: -

"ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਵਿੱਚ ਘਟਨਾ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਬਿਆਨ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਵਧੇਰੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਹੈ ਕਿ ਬਿਆਨ ਦੀ ਘਾਟ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਹੈ। "

11.10 ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਘਟਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ, ਮਰਨ ਵਾਲੀ ਘੋਸ਼ਣਾ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਬੂਤ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਆਗਾਮੀ ਕਿਸੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ **ਗੋਵਿੰਦ ਨਰਾਇਣ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ 26.**

11.10.1 ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਵਿੱਚ **ਕੰਸ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ27** ਇਹ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: -

"11. ...ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਦੇਣ ਲਈ, ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਤੱਥ ਵਜੋਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਲਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਕੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸੁਣਿਆ ਹੈ।" ਅਤੇ;

ਵਿੱਚ **ਸੁਧਾਕਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ28,** ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ: -

“5. ਜੇਕਰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਕੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਸਲੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮਰਨ ਘੋਸ਼ਣਾ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਇਸਦੀ ਸੈਕੰਡਰੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

11.11 ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਸੰਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਵਾਲ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ **ਇਰਫਾਨ@ਨਾਕਾ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ.29** ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵੇਟੇਜ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਾਰਣੀ ਬਣਦੀ ਹੈ।

12. ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ "ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸੇਮੰਦ" ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਹੀ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਹੋਵੇ।30

13. ਮੌਜੂਦ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਤੱਥ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਬਾਰੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

14. ਹਾਲਾਤੀ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਟਲ ਹੈ। ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਲੋਕਸ ਕਲਾਸਿਕਸ ਹੈ **ਸ਼ਰਦ ਬਿਰਧੀਚੰਦ ਸਾਰਦਾ,** (ਸੁਪਰਾ) ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਤੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਫਾਲੋ-ਅੱਪ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ **ਕਮਲ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਦਾ NCT)31.**

14.1 ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਵਿੱਚ **ਗਾਰਗੀ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ32** ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਹਾਲਾਤੀ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਸਾਰ

ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਿਧਾਂਤ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਕੁੱਲ ਜੋੜ, ਜਦੋਂ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਸਦੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਭਾਵਿਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਦਾ ਹੋਰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ **ਇੰਦਰਜੀਤ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ33 ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਿਸ਼ਾਦ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ34.**

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ

15. ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ, ਜੋ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਨਾਮਜ਼ਦ ਦੋਸ਼ੀਆਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ-

“ਟੀ.ਵੀ. ਬਾਈਰੇਗੌੜਾ ਪੁੱਤਰ ਵੈਂਕਟੱਪਾ, 41 ਸਾਲ, ਵੋਕਲੀਗਾ, ਐਗਰੀਕਲਚਰ, ਆਰ/ਓ ਥੋਤਲੀਗਨਹੱਲੀ, ਸ਼ਿਦਲਾਘੱਟਾ ਤਾਲੁਕ।

ਮੈਂ ਉਪਰੋਕਤ ਪਤੇ 'ਤੇ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੋਂ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਦਿਨ ਯਾਨੀ 6/8/97 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 8 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ, ਮੈਂ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਭਰਾ, ਨਰਾਇਣਸਵਾਮੀ, ਰਾਜਨਾ ਅਤੇ ਗੋਪਾਲਰੇਡੀ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਵਰਕਰ ਮਾਰੱਪਾ ਕੰਮ ਲਈ ਸਾਡੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਤਾਂ ਸਵੇਰੇ 9.30 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸ. ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਚਨਾ ਦੇ ਪੁੱਤ ਅਰਥਾਤ (1) ਮੰਜੂਨਾਥ, (2) ਰਾਮੇਗੌੜਾ (3) ਬੱਚੰਨਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਰਘੱਪਾ ਪੁੱਤਰ ਨਾਰਾਇਣੱਪਾ (4) ਰਮੇਸ਼ ਪੁੱਤਰ ਚਿੱਕਾਵੇਂਕਟਾਰਘੱਪਾ (5) ਮੰਜੂਨਾਥ (6) ਰਾਮੰਜਨੱਪਾ (7) ਦਯਾਵੱਪਾ ਪੁੱਤਰ ਨਰਾਇਣੱਪਾ (8) ਦਿਆਵੱਪਾ ਐੱਸ. ਚਿੱਕਾ ਮਨੀਸ਼ਮੱਪਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਰੂ ਹਥਿਆਰ ਫੜੇ, ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆਏ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੇਰੇ ਵਰਕਰ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਭੱਜ ਗਏ। ਮੈਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੰਜੂਨਾਥ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲੋਹੇ ਦੀ ਰਾਡ ਨਾਲ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ, ਮੈਂ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਰਮੇਸ਼ ਨੇ ਮੇਰੀਆਂ ਲੱਤਾਂ 'ਤੇ ਦਾਤਰੀ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ, ਰਾਮੇਗੌੜਾ ਨੇ ਸੱਜੀ ਲੱਤ 'ਤੇ ਦਾਤਰੀ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਰਾਇੱਪਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਡੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਮੇਰੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਅਤੇ ਲੱਤਾਂ ਟੁੱਟ ਗਈਆਂ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਮੈਨੂੰ ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਵੀ ਲੱਗੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਾਰੱਪਾ ਪੁੱਤਰ ਅੰਜਨੱਪਾ, ਬੀ.ਕੇ. ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਰਮੇਸ਼ ਗੌੜਾ, ਪੁੱਤਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨੱਪਾ ਅਤੇ ਚੰਦਰਪਾ ਪੁੱਤਰ ਵੈਂਕਟ ਗੌੜਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਛੁਡਵਾਇਆ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲ, ਸ਼ਿਦਲਾਘਟਾ ਵਿਖੇ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਸਹੀ ਪਾਇਆ ਟੀ.ਵੀ. ਬਾਈਰੇਗੌੜਾ ਦਾ ਐਲ.ਟੀ.ਐਮ. (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

16. ਇਹ PW1 (ਡਾਕਟਰ) ਅਤੇ PW19 (ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। PW1 ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ। ਮੈਂ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਮਾਰਕ ਕੀਤੇ Ex.P.1 ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਉਸ ਕਥਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਵੀ ਕੀਤਾ, Ex.P.1 (a) ਮੇਰਾ ਸਮਰਥਨ ਹੈ ਅਤੇ Ex.P.1 (b) ਮੇਰੇ ਦਸਤਖਤ ਹਨ" ਅਤੇ PW19 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਮੈਂ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ 'ਚ ਜ਼ਖਮੀ ਬੀਰਗੌੜਾ ਦਾ ਹਾਲ-ਚਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਅਤੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਵਾਏ। ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਾਬਕਾ ਵਜੋਂ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। P.1 ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਦਸਤਖਤ ਸਾਬਕਾ ਵਜੋਂ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪੰਨਾ 1 (ਅ)। ਉਕਤ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਵੀ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

17. ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਪੀਡਬਲਯੂ 19 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਸਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਪਰ ਜਿਰ੍ਹਾ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਖੁਦ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ: -

"ਐਕਸ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ. P.1 ਮੇਰੀ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕਿਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਅੱਗੇ, ਆਪਣੀ ਪੁਨਰ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿਚ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ-

"ਐਕਸ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ. ਪੀ1 ਸਾਡੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਟਾਫ਼ ਨਟਰਾਜ ਦੇ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਕਤ ਬਿਆਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਦੱਸੇ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ 'ਤੇ ਵੀ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਉਹ ਇਸ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ..."

ਅਤੇ PW1 ਨੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਜਿਸਨੇ ਮਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

“ਜਖਮੀਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦਾ ਨਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ। ਦੁਬਾਰਾ ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦੇ ਕਥਿਤ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦੇ ਕਥਿਤ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਖਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜ਼ਖਮੀ ਦੇ ਕਥਿਤ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸਨ। ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਜ਼ਖਮੀ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਕਸ. ਪੰਨਾ 1.

18. ਖੈਰ, ਇਹ ਕਿਸਨੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ?, ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਕੀ ਸੀ?, ਜੇ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਅਹੁਦਾ ਕੀ ਸੀ? ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਸਪਸ਼ਟ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਗਵਾਹ ਵੀ ਇਸਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ

ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਸਮੇਂ "ਆਸ-ਪਾਸ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸਨ"। ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਕੌਣ ਸਨ, ਇਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਹੈ ਜੋ ਅਜੇ ਵੀ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਹ ਅਣਜਾਣ ਹੈ. ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ, ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਨਪੜ੍ਹ ਸੀ। ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜ਼ਖਮੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸੀ। ਫਿਰ ਅੰਗੂਠੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕਿਉਂ ਇੱਕ ਰਹੱਸ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਐਲਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਜਾਂ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

19. ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਪਰਖ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ, ਪਰ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਕਿਸ ਲਈ ਜਾਂ ਕਿਸ ਲਈ ਖਾਸ ਕਾਰਨ. ਵਿੱਚ **ਸੁਧਾਕਰ** (ਸੁਪਰਾ) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਸਲ ਮੌਤ ਘੋਸ਼ਣਾ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਇਸਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਹੋਲਡਿੰਗ ਦਾ ਲਾਜ਼ੀਕਲ ਵਿਸਤਾਰ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ, ਜੇ ਲਿਖਾਰੀ, ਨਿਯੰਤਰਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸਮਰੱਥਾ ਜਾਂ ਮੌਤ, ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਲਈ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਬੂਤ ਦੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਅਜਿਹੀ ਅਣਪਛਾਤੀ ਗੈਰ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ, ਵਿੱਚ ਹੋਲਡਿੰਗਜ਼ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, **ਗੋਵਿੰਦ ਨਾਰਾਇਣ** (ਸੁਪਰਾ), **ਕੰਸ ਰਾਜ** (supra) ਅਤੇ **ਸੁਧਾਕਰ** (ਸੁਪਰਾ), ਕੇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ, ਜੇ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਕੇਸ ਨੂੰ ਘਾਤਕ ਝਟਕਾ ਦਿਓ।

20. ਇਹ ਕਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਤਿੱਖਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਬਿਆਨ ਟਿਊਸ਼ਨ, ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਕਲਪਨਾ ਦਾ ਉਤਪਾਦ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਡਾਕਟਰ, ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਮੌਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਕੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ, ਟਿਊਸ਼ਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ?

21. ਜਵਾਬ ਲੱਭਣ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਹੈ।

21.1 ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਅਨੇਕ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਆਕਲੀਅਰ ਸਬੂਤ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

21.2 PW-2 ਨੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਕੇਸ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੁਝ ਵੀ ਫਲਦਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ “ਪਿੰਡ ਦੀ

ਦਿਸ਼ਾ ਤੋਂ 50 ਤੋਂ 60 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਜ਼ਮੀਨ ਵੱਲ ਆਇਆ। ਇਹੀ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦਾ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਅੰਗੂਠੇ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ।

21.3 ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਅਸੀਂ PW-9 (ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮਾਂ) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਸਿਰਫ ਇਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ "ਦੋਸ਼ੀ ਪਹਿਲਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸੁਣਨ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਅਤਿਕਥਨੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ, PW-10 (ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪਤਨੀ) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਹੈ। PW-11 ਅਤੇ PW-12 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਘਟਨਾ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹਨ।

21.4 PW3 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 25 ਤੋਂ 30 ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, PW5, PW6, PW7, ਅਤੇ PW2, ਜੋ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਹੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਦੀ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਭਿਆਨਕ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਅਸਪਸ਼ਟ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੋਂ, ਇਹ ਗਵਾਹ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਯੂਕੇਲਿਪਟਸ ਦੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸ ਖਾਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਕਿਸ ਨੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ।

21.5 ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਭਰਾ PW4 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, 4 ਅਗਸਤ, 1997 ਨੂੰ PW4 ਅਤੇ ਇੱਕ ਸ਼ੰਕਰੱਪਾ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਪਾਥਵੇਅ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ 25 ਤੋਂ 30 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਟੋਲਾ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ੰਜੀਰਾਂ, ਸੋਟੀਆਂ, ਦਾਤਰੀਆਂ ਆਦਿ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਆਇਆ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ 10 ਜਾਂ 15 ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸ ਆਏ ਤਾਂ ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਭੱਜ ਕੇ ਇਸ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਟੋਲੇ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕੋਲ ਪੀਡਬਲਿਊ 6 ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਰਮਿਆਨ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੀ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਝੂਠੀ ਦੱਸੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.11 ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

21.6 PW15, ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯੂਕੇਲਿਪਟਸ ਪਲਾਂਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਲਾਂਟੇਸ਼ਨ ਗਾਰਡਨ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਜ਼ਖਮੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਦੇਖਿਆ। ਪੀਡਬਲਿਊਜ਼ 4 ਅਤੇ 5 ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਇਹ ਗਵਾਹ ਪਿੰਡ ਪਰਤਿਆ। ਉਸਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ

ਬਾਅਦ ਕਈ ਰਿਕਵਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਹੋ ਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਮਝੌਤਾ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

21.7 ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਨੇ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਯੂਕੇਲਿਪਟਸ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ, PW15 ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਸਮਾਨ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਅੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ।

21.8 ਅਸੀਂ ਇਹ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਗਵਾਹ, ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਨੇ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹੈ- ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਨੇ 50-60 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਨੇ 25-30 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ; ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ PW11 ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਖਤਮ ਹੋਇਆ - ਦੋ ਮੰਨੇ ਗਏ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ, PW3 ਅਤੇ PW15 ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਭੌਤਿਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ। PW3 ਨੇ ਆਪਣੀ ਐਗਜ਼ਾਮੀਨੇਸ਼ਨ ਇਨ ਚੀਫ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮਹਾਜ਼ਰ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਪਰ, ਉਸਦੀ ਜਿਰਾਹ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੜ੍ਹ/ਲਿਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ- ਨਾ ਤਾਂ ਉਹ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਉਕਤ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸ ਦੀ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਕਲਪਨਾ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ, ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਖ਼ਰਕਾਰ, ਇਹ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਇਕੱਲਤਾ ਵਿਚ, ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਤਰਕ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰੇਗਾ, ਜਦਕਿ ਦੂਜੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ। ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਕਲਪਨਾ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਉਸ ਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ "ਇਹ ਸਾਥੀ ਹੁਣ ਖਤਮ ਹੋਣ ਲਈ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਓ ਸਾਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਓ" ਉਸਦੇ ਪਿਛਲੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। PW15 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਨੰਗੇ ਪੜਚੋਲ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੀ. ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਉਸਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ 2 ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੱਲ ਆਉਂਦੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਵਧਿਆ ਸੀ, ਯਾਨੀ ਕਿ ਉਲਟ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ। PW-4 ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਭਰਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਧਾਰਨ ਦੱਸਿਆ ਜਾ

ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਜੋ ਤਰਕ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ, ਇੱਕ ਅਜਨਬੀ ਵਰਗਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਝਗੜੇ ਤੋਂ ਭੱਜਣਾ; ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਰਹਿਤ ਛੱਡਣਾ; ਉਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਜੋ ਜ਼ਖਮੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਆਖ਼ਰਕਾਰ, ਤਤਕਾਲ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਝਗੜਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਸੀ- ਤਾਂ ਉਹੀ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੇ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ।

21.9 ਅਸੀਂ, ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਕਿ ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਜਿਰਹਾ-ਜਾਂਚ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਭਰੋਸੇ ਵਿੱਚ ਬੇਲੋੜਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੇਲੋੜਾ ਇਨਕਾਰ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਅਤੇ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ? ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਝਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

21.10 ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ PW-5 ਦੀ ਗਵਾਹੀ PW-4 ਦੇ ਸਮਾਨ ਲੀਹਾਂ 'ਤੇ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਵਿਅਕਤੀ ਆਏ ਅਤੇ "ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜੋ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵਾਂਗੇ" ਚੀਕਣ ਲੱਗੇ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ, ਜਦੋਂਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਭੱਜ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਰਾਡ, ਡੰਡੇ ਅਤੇ ਦਾਤਰੀ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਆਪਣੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਈ ਸੁਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਆਪਣੇ ਲਿਆਂਦੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਵਧ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਨਾ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਸਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਸਵੈ-ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ ਪਰ ਦੂਜੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਵੀ ਉਲਟ ਹੈ। ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਗਵਾਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਹਥਿਆਰ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਫਰਲਾਂਗ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੱਕ ਭੱਜਿਆ ਅਤੇ ਲਗਭਗ 10 ਮਿੰਟ ਤੱਕ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ/ਪਿੱਛੇ ਲੁਕਿਆ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਇਆ।

21.11 PW-19 ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ "06.08.1997 ਨੂੰ, AW2 ਤੋਂ 10, 12 ਤੋਂ 17 ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਉੱਤੇ ਕਿਸਨੇ, ਕਿੱਥੇ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਕਤ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸਨ।"

21.12 ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ, ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਗਵਾਹੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਭੌਤਿਕ ਤੱਥਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਦੋਸ਼ੀ ਕਿੱਥੇ ਲੇਟਣ ਲਈ ਆਇਆ, ਕਿੱਥੇ ਕੀਤਾ, ਕਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਆਦਿ 'ਤੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਹਨ।

22. ਕਿਸੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਸ ਦਾ ਸਬੂਤ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਲਏ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਵਿਚ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ **ਰਾਏ ਸੰਦੀਪ @ ਦੀਪੂ ਉਰਫ ਦੀਪੂ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ.)**35 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ-

"22. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, "ਸਟਰਲਿੰਗ ਗਵਾਹ" ਬਹੁਤ ਉੱਚ ਗੁਣਵੱਤਾ ਅਤੇ ਕੈਲੀਬਰ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਸੰਸਕਰਣ, ਇਸਲਈ, ਅਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਝਿਜਕ ਦੇ ਇਸ ਦੇ ਫੇਸ ਵੈਲਯੂ ਲਈ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ। ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਲਈ, ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਗਵਾਹ ਬੇਤੁਕਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਕੀ ਢੁਕਵੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਢੁਕਵੀਂ ਗੱਲ ਇਹ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਿੰਦੂ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ ਬਿਆਨ ਦੀ ਇਕਸਾਰਤਾ, ਅਰਥਾਤ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਗਵਾਹ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚਾਹਿਦਾ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਨਾਲ ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਇਕਸਾਰ ਹੋਣਾ ਦੋਸ਼ੀ ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੜਚਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਗਵਾਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੰਬਾਈ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ-ਜਾਂਚ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਕਠੋਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਨ ਦੇ ਤੱਥ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।, ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਕ੍ਰਮ. ਅਜਿਹੇ ਸੰਸਕਰਣ ਦਾ ਹਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਕਵਰੀ, ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰ, ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਢੰਗ, ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਏ ਨਾਲ ਸਹਿ-ਸਬੰਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਵਰਜਨ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਹਰ ਦੂਜੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਰਿਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੈਸਟ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੁੰਮ ਲਿੰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਤਾਂ ਹੀ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹ ਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਉਪਰੋਕਤ ਟੈਸਟ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸਮਾਨ ਟੈਸਟਾਂ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ "ਸਟਰਲਿੰਗ ਗਵਾਹ" ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਤਾੜਨਾ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹੋਣਾ ਵਧੇਰੇ ਸਟੀਕ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮੂੱਖ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ 'ਤੇ ਉਕਤ ਗਵਾਹ ਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਮੱਗਰੀਆਂ, ਅਰਥਾਤ, ਜ਼ੁਬਾਨੀ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਭੌਤਿਕ ਵਸਤੂਆਂ ਸਮੱਗਰੀ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਸੰਸਕਰਣ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਦੋਸ਼ਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਹੋਰ ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਛਿੱਲਣ ਲਈ ਮੁੱਖ ਸੰਸਕਰਣ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਾਭ ਦੇ ਨਾਲ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ **ਗਣੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ**36. ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ **ਨਰੇਸ਼ @ ਨਹਿਰੂ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ**37.

23. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਇੱਕ ਸਟਰਲਿੰਗ ਗਵਾਹ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਵਰਣਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਏਗੀ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਗਵਾਹ ਇਸ ਮਿਆਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਅਤੇ ਅਸੰਗਤਤਾਵਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

24. ਹਾਲਾਤੀ ਸਬੂਤ 'ਤੇ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ PWs 1-5, 10, 13 ਅਤੇ 15 ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉੱਪਰ, 15 ਦੇ ਨਾਲ PWs 1, 2, 3, ਅਤੇ 4 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹੁਣ PWs 10 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ 13, ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ। PW5, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕ ਪਰਿਸਥਿਤੀਗਤ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਹੋਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

24.1 ਪੀਡਬਲਯੂ 10 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ, ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਥੱਡੂਰੂ ਵੱਲ ਭੱਜਿਆ। ਉਥੇ ਹੀ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗਣ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ। ਅਜਿਹੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਹ ਹਸਪਤਾਲ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਖੁਦ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ "ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੰਜੂਨਾਥ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ", ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਭਰਾ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਇਸ ਲਈ, ਉਸਦਾ ਬਿਆਨ ਸੁਣਨ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ।

24.2 ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹਾਲਾਤੀ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸਿੱਟੇ, ਸਾਡੇ ਸਿੱਟੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ- PW15 ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ; 25 ਤੋਂ 30 ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ- ਇੱਕ ਆਮ ਵਰਣਨ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ, ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦਾ ਤੱਥ ਭਾਵੇਂ ਕਈ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਭਰਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਤਕਰਾਰ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ।

24.3 ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਗਵਾਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ PW4 ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਹਥਿਆਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਕੱਲੇ ਪਹਿਲੂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ

ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, PW1 ਦੇ ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤ ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਨਕਾਰਦੇ ਹਨ। ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਐਬਸਟਰੈਕਟ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: -

"ਮੈਂ M.O ਵਿਖੇ ਕਲੱਬਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ। 3. ਇਹ ਲਗਭਗ 4 ਫੁੱਟ ਲੰਬਾਈ ਅਤੇ 3 ਇੰਚ ਵਿਆਸ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਲੱਬਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਬਰਾਹਟ, ਸੱਟਾਂ ਅਤੇ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬਾਈਰੇਗੌੜਾ ਦੀ ਡਾਕਟਰੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਪਿੱਠ ਜਾਂ ਛਾਤੀ ਅਤੇ ਪੇਟ 'ਤੇ ਵੀ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਚੀਰੇ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ।"

24.4 ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.1 ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਗਵਾਹੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਪਰੋਕਤ ਸੱਟਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤ ਰਹੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

24.5 ਇਹ ਇਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਹਾਲਾਤ ਸੰਬੰਧੀ ਸਬੂਤ ਮਿਲੇ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵੱਲ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ੱਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਥਿਆਰ, ਜੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਕੋਲ ਸਨ, ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਪਾਏ ਗਏ ਸੱਟਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਲੀਬ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। -ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਦੀ ਜਾਂਚ, ਪੁਨਰ-ਨਿਰਮਿਤ ਸੁਪਰਾ।

25. ਅਗਲਾ ਪਹਿਲੂ ਕਥਿਤ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਸੂਲੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਲੱਬਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਅਤੇ ਰਾਡਾਂ ਇੱਕ ਘਰ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਵਸੂਲੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸਦੀ ਸੱਚਾਈ।

26. ਹੋਰ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਧਾਰਾ 27, ਇੰਡੀਅਨ ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਇੱਕ ਤੱਥ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਖੋਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ **ਪੁਲੁਕੁਰੀ ਕੋਟਾਯਾ ਵਿ. ਰਾਜਾ ਸਮਰਾਟ 38** ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ **ਮੁਹੰਮਦ. ਇਨਾਇਤੁੱਲਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ39,** ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ: -

“12…इह देखिआ जावेगा कि इस धारा नूं अमल विच लिआउण लई ज़रूरी पहिली शरत है, किसे जुरम दे दोशी विअकती तों प्रापत जाणकारी दे सिटे वजों, इक संबंधत तथ दे बावजुद, तथ दी खेज। दुसरा इह है कि अजिहे तथां दी खेज नूं बरखासत कीता जाणा चाहीदा है। तीसरा इह है कि सुचना मिलण दे समें दोशी दा पुलिस हिरासत विच होणा ज़रूरी है। आख़री पर सभ तों महुतवपुरन शरत इह है कि सिरफ़ "इंनी ज़िआदा जाणकारी" ही सवीकार कीती जांदी है जो इस तथ नाल सपशट तौर 'ते संबंधित है। बाकी जाणकारी नूं बाहर रखिआ जाणा चाहीदा है. शबद "सपशट तौर 'ते" दा अरथ है "सिधे तौर 'ते", "बिनां शक", "सखत", "बिलकुल"। इस शबद दी वरतों सिध जाणकारी दे दाइरे नूं सीमत करन अते परिभाशित करन लई कीती गई है। वाकंश "इस दुआरा खेजे गए तथ नाल सपशट तौर 'ते संबंधित है" विवसथा दा लीनपिन है। इह वाकंश दोशी दुआरा प्रदान कीती गई जाणकारी दे उस हिसे नूं दरसाउंदा है जो खेज दा सिधा अते तुरंत कारन है…”

(ज़ोर दिता गिआ)

27. पहिली नज़रे, मौजुदा तथां विच, उपरोकत 3 शरतां पुरीआं हुंदीआं प्रतीत हुंदीआं हन। हालांकि, हेठली अदालत ने इह मंनिआ कि इह खेजां जां तां जनतक सथानां तों होईआं सन जां किसे अजिहे खेतर तों जिथे होर विअकती वी रहिंदे सन, इस 'ते भरोसा नहीं कीता जा सकदा सी। सानूं हेठली अदालत दी इह पहुंच सही लगदी है।

27.1 इस अदालत ने, वख-वख फैसलिआं विच, इस सथिती नूं सपशट कीता है। उदाहरन वजों, विच **जैकाम खान बनाम यु.पी40** इह देखिआ गिआ सी:

“इक कथित बरामदगी उस कमरे तों है जिथे मृतक असगरी सौंदा सी। बाकी दो बरामदगीआं मृतक शौकीन खान दे घर यानी घटना वाली थां दे बिलकुल पिछे खुले मैदान विचों हन। इस तरां इह देखिआ जा सकदा है कि वसुली उनां थावां तों कीती गई सी, जो सारिआं लई पहुंचयोग सन अते इस तरां, अजिहीआं वसुलीआं 'ते कोई भरोसा नहीं कीता जा सकदा सी।

(ज़ोर दिता गिआ)

27.2 नाल ही, इन **निखिल चंदर मंडल बनाम डबलयु.बी.41** अदालत ने किहा:

"20. हेठली अदालत ने कपड़े अते हथिआरां दी बरामदगी नूं दो आधारां 'ते असवीकार कीता। पहिला, इह कि सबुत ऐकट, 1872 दी धारा 27 अधीन लोड़ींदे दोशी दा कोई मैमोरंडम बिआन नहीं सी अते दुजा, चाकु दी बरामदगी इक खुली थां तों सी जो सारिआं लई पहुंचयोग सी। असीं पाइआ कि हेठली अदालत दुआरा अपनाई गई पहुंच कानूंन दे अनुसार सी। हालांकि, इह सथिती, जो साडे विचार विच, वरती नहीं जा सकदी सी, नूं हाई कोरट दुआरा वयु-निआइक कबुलनामे दी पुशटी करन लई लगाइआ गिआ है। ”

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

28. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਝਲਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ PW-15 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਖੋਜਾਂ (ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, A10 ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਸਟਿੱਕ) ਇੱਕ ਯੂਕਲਿਪਟਸ ਸਟਿੱਕ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਯੂਕੇਲਿਪਟਸ ਪਲਾਂਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਮਿਲੀ, ਜੋ ਕਿ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਸਥਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਸੀ। ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ ਮਿਲਿਆ। ਇੱਕ ਦੂਜੀ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਸੋਟੀ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਅੱਧੇ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ, ਇੱਕ ਝਾੜੀ ਦੁਆਰਾ ਮਿਲੀ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ, ਜਨਤਕ ਪਹੁੰਚ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ। ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਦੋ ਹੋਰ ਸਟਿਕਸ A6 ਅਤੇ A7 ਵੀ ਜਨਤਕ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸਨ। A1 ਅਤੇ A2 ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਇੱਕ ਲੋਹੇ ਦੀ ਚੇਨ, ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਹੋਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਵੀ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਡੰਡੇ, ਭਾਵੇਂ ਬਾਂਸ ਜਾਂ ਹੋਰ, ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਆਮ ਵਸਤੂਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸਲਈ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ, ਆਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਜਨਤਕ ਪਹੁੰਚ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲੱਭੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ.

ਸਿੱਟੇ

29. ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡੇ ਸਿੱਟੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

29.1 ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਘੋਸ਼ਣਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਠੋਸ ਟੁਕੜਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮੌਜੂਦਾ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ (PW19) ਨੇ ਉਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਕਿਸਨੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਤਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

29.2 ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹਾਲਾਤੀ ਸਬੂਤ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

29.3 ਕੋਈ ਵੀ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ-ਪੀਡਬਲਯੂਜ਼ 2, 3, 15, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਏ-1 ਤੋਂ ਏ-5 ਅਤੇ ਏ-7 ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

30. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਜ਼ਰੀਆ ਇੱਕ ਸੰਭਾਵੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸੀ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਠੋਸ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਅਜਿਹੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖ਼ਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

31. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, 21 ਸਤੰਬਰ 2010 ਨੂੰ 2004 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1795 ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

32. ਉਪਰੋਕਤ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਾਂ ਕਿ 378 ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ, 1973 ਦੇ ਅਧੀਨ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੂਰੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸ਼ਾਮਲ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਲਈ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 44 ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਉਕਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ, ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਤੁਕੇ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਦੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਨਾਲ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

33. ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ-ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ, ਫਾਸਟ ਟ੍ਰੈਕ ਕੋਰਟ-2, ਕੋਲਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ 25 ਸਤੰਬਰ 2004 ਨੂੰ 1999 ਦੇ ਐਸ.ਸੀ. ਨੰਬਰ 162 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

34. ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 304 ਭਾਗ II ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ 4 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਮਿਤੀ 13 ਦਸੰਬਰ 2010 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ.

35. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ, ਹਰ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਨੂੰ, ਜੋ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਂਡ, ਜੇਕਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

36. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਵਾਰਤਾਕਾਰ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਿਰਲੇਖ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ: ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ

ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ: ਅਪੀਲ

ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Tarun Mehra

Advocate